

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัย โดยแบ่งหัวข้อดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของการทอผ้ายกดอกในจังหวัดลำพูน
2. วิธีการผลิตผ้าทอ
3. การพัฒนาอาชีพและเครือข่ายการเรียนรู้ในอาชีพ
4. การตลาดกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของการทอผ้ายกดอกในจังหวัดลำพูน

ผ้าเป็นปัจจัยสำคัญในการครองชีพ มีการพัฒนากระบวนการการผลิตและคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อยู่เสมอ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในประเทศไทยนั้น แต่โบราณเห็นว่าผ้าพื้นเมือง เป็นผ้าประเภทหนึ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประดิษฐ์คิดสร้างขึ้น ใช้ในชีวิตประจำวันของตน เป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่นแต่ละกลุ่มชนต่างกัน และเป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์ที่ต่างไปจากผ้าที่ผลิตขึ้นในราชสำนัก ซึ่งมักจะมีคุณภาพประณีตงดงามเป็นพิเศษ ตามฐานะของผู้ใช้ และตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา ชนชั้นสูงนิยมใช้ผ้าที่สั่งเข้ามาจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ เพราะถือว่าเป็นผ้าเนื้อดี มีคุณภาพ มีความสวยงาม เช่น การสั่งผ้าไหม ผ้าแพร มาจากจีน ผ้าพิมพ์ ผ้าเขียนลายมาจากอินเดีย ผ้าขนสัตว์จากเปอร์เซีย เป็นต้น ด้วยลักษณะทางสังคมดังกล่าวจะเห็นว่าการใช้ผ้าแพรพรรณ หรือการผลิตผ้าของไทย แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ ผ้าประเภทที่ใช้ในรั้วในวังสำหรับชนชั้นสูงประเภทหนึ่ง กับผ้าสำหรับประชาชนหรือไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ซึ่งผู้ใช้หรือผู้อยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียงเป็นผู้ผลิตขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนกัน ผ้าที่มีกรรมวิธี รูปแบบ และการเลือกใช้วัตถุดิบที่แตกต่างกัน ผ้าประเภทนี้คือ ผ้าพื้นเมือง (วิบูลย์ ตีสุวรรณ, 2531, หน้า 34)

จากความเป็นมาของผ้าพื้นเมืองของไทย การทอผ้าพื้นเมืองนั้นเป็นงานหัตถกรรม พื้นบ้านที่แตกต่างตามแต่ละท้องถิ่นของตน และเกิดกระบวนการส่งสมทางภูมิปัญญาที่ได้จากการ เรียนรู้ ทดลองและพัฒนาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นของตน โดยสืบทอดเอกลักษณ์และลักษณะของ แต่ละท้องถิ่นนั้นไว้ เช่นเดียวกับผ้าทอทางภาคเหนือที่ ทศนิยม ศรีมงคล (2530, หน้า 16) กล่าวว่า ผ้าทอภาคเหนือที่เป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะนั้นมีทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่มียลวดลายตลอดจน สีเส้นต่างๆ ผ้าทอภาคเหนือสามารถจำแนกตามกรรมวิธีการผลิตได้ดังนี้คือ

1. ผ้าฝ้ายทอมือ เป็นผ้าทอที่ทอเป็นผ้าพื้น โดยใช้ฝ้ายพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งเป็นฝ้ายที่มีเส้นใย นุ่มและเหนียว มีการย้อมสีโดยใช้สีจากธรรมชาติตามวิธีการย้อมแบบ โบราณ ซึ่งสีที่ใช้ได้จาก ต้นไม้และสมุนไพรต่างๆ ในการทอจะทอเป็นผืนยาวติดต่อกัน ซึ่งนำไปใช้ในการ ตัดเย็บ สวมใส่ หรือเป็นเครื่องใช้ต่างๆ แหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงได้แก่ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
2. ผ้าไหม ผ้าไหมของภาคเหนือนั้นเดิมมีการทอกันเฉพาะในเวียง หรือในคุ้มของ เจ้านายชั้นสูงเพื่อเป็นเครื่องแต่งกายเท่านั้น โดยมีทั้งชิ้นไหม คินยง ชิ้นไหมสอดคั่นเงิน คั่นทอง ผ้าไหมยกดอก เป็นต้น มีแหล่งทอทั้งในเชียงใหม่และลำพูน
3. ฝ้ายยกดอก การทอยกดอก หมายถึง การยกเส้นยืนเพื่อที่สอดเส้นพุ่งเพื่อทำให้เกิด ลวดลาย นิยมทอทั้งผ้าฝ้ายยก และผ้าไหมยก เส้นพุ่งนั้นอาจเป็นฝ้ายหรือไหมสีอื่น เพื่อทำ ลวดลายให้เกิดขึ้นหรืออาจใช้ด้ายเงินดั่นทองก็ได้ การทอฝ้ายยกมีขั้นตอนตั้งแต่ การคัดเลือกเส้นใย การย้อมสี การสืบทอ การร้อยด้ายพืม การเก็บตะกอลำเส้นด้าย และการเก็บตะกอลำลวดลาย จากนั้นจึงทำขั้นตอนของการทอ ซึ่งขึ้นอยู่กับความชำนาญและความ คู่กันเคยกับลายที่ทอ การทอฝ้ายยกดอกที่เป็นที่รู้จักและนิยมกันมากจะเป็นการทอผ้าไหมยกดอก โดยเฉพาะผ้าไหม ยกดอกลำพูน ซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันทั่วไป
4. ผ้าหม้อห้อม คือผ้าฝ้ายทอมือสีพื้นที่ทำผ่านวิธีการย้อมเป็นสีครามหรือสีน้ำเงิน โดยใช้ใบครามต้มในหม้อขนาดใหญ่ ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอจังหวัดแพร่
5. ผ้าขิด คือผ้าที่ใช้เทคนิคการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษ โดยพุ่งด้ายจากริมผ้าด้านหนึ่งสู่ริมผ้าอีกด้านหนึ่งทำให้เกิดลวดลายตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า พบมากในผ้าทอของชาวไทยลื้อ
6. ผ้ามุก เป็นผ้าที่ใช้เทคนิคการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยเพิ่มด้ายเส้นยืนพิเศษ ไม่ใช่ เส้นพุ่ง ซึ่งในปัจจุบันชาวไทยวนที่ ต.หาดเสี้ยว จ.สุโขทัย และ อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ ยังคงทออยู่
7. ผ้าลายน้ำไหล เป็นผ้าที่ทอด้วยเทคนิค “เกาะ” หรือ “ล้วง” การทอแบบนี้ทำให้ เกิดลายที่มีเอกลักษณ์คล้ายสายน้ำไหล จึงเรียกว่า “ผ้าลายน้ำไหล” ซึ่งเป็นผ้าที่มีชื่อเสียงและถือ ได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดน่าน

8. ผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าที่ใช้วิธีการมัดด้วยเชือกให้เกิดเป็นลวดลายก่อนนำไปย้อม แล้วนำไปทอด้วยเทคนิคขัดสานธรรมดา แต่ลวดลายบนผ้าจะเกิดจากการมัด จึงเรียกว่า “ผ้ามัดหมี่”

9. ผ้าตีนจก เป็นผ้าที่ทอด้วยเทคนิคที่ทำให้ผ้าทอเกิดลวดลายโดยเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษ ทำโดยใช้ชนม่น ไม้ หรือนิ้วมือสอดนับเส้นด้ายยืนแล้วยกขึ้นสอดใส่ด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปทำให้เกิดลวดลายเฉพาะจุดหรือเป็นช่วงๆ และทำให้สามารถสลับสีลวดลายได้หลากหลาย ปัจจุบันผ้าตีนจกยังคงทอกันอยู่หลายแห่ง ได้แก่ ผ้าชิ้นตีนจกหาดเลี้ยว จ.สุโขทัย ผ้าตีนจก อ.สอง จ.แพร่ ผ้าชิ้นตีนจก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ และผ้าชิ้นตีนจกกับแล จ.อุตรดิตถ์ เป็นต้น

สำหรับผ้าทอของจังหวัดลำพูน ตามเอกสารประกอบนิทรรศการพิเศษผ้าทอเมืองลำพูน (2543) กล่าวถึงผ้าทอพื้นเมืองลำพูนคือ ผ้าฝ้ายทอมือป่าซางและผ้าไหมยกดอก

ผ้าฝ้ายทอมือป่าซาง มีแหล่งผลิตเป็นชุมชนใหญ่ที่บ้านหนองเล็ง และบ้านคอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง ขั้นตอนการทอผ้าฝ้ายพื้นเมืองของชาวป่าซางนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ คือ ส่งนำตัวฝ้ายดิบมาจากเชียงใหม่เพื่อใช้ทำในส่วนของด้ายยืน ซึ่งต้องเป็นเส้นละเอียด ส่วนด้ายพุ่ง โดยมากนำมาจากลำปาง แล้วนำเส้นด้ายดิบทั้งสองประเภทนี้มาปั่น ผู้ปั่นส่วนใหญ่มักเป็นหญิงชรา จากนั้นก็นำมาทอโดยที่ทอพื้นเมืองแบบป่าซางไม่ใช่ที่กระตุกแบบสันกำแพง อีกทั้งนิยมทอด้วยสีธรรมชาติ ไม่นิยมย้อม หรือหากย้อม สีที่ใช้ย้อมก็ใช้ สีวิทยาศาสตร์ สมัยใหม่ที่สั่งมาจากเชียงใหม่มากกว่าใช้สีธรรมชาติแบบดั้งเดิม เนื่องจากวัตถุดิบหายาก หัตถกรรมผ้าทอส่วนใหญ่ที่พบในปัจจุบันของชาวป่าซางมีแนวโน้มไปในทางการตกแต่งเครื่องเรือนประเภท ผ้าคลุมเตียง ผ้า màn ปลอกหมอน ผ้ารองจาน ฯลฯ

ผ้าไหมยกดอก เป็นผ้าไหมชนิดพิเศษที่ทำขึ้นจากเส้นใยของตัวไหม มีคุณสมบัติคือเหนียว คงทน จึงต้านทานแรงดึงได้สูง เนื้อผ้ามีความหนาแน่น เป็นเงาและมีประกายสวยงาม ไม่นำความร้อน ทำให้ผู้สวมใส่รู้สึกสบายทั้งในฤดูหนาวและฤดูร้อน

ผ้าทอยกดอกเป็นผ้าทอที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน พงศ์แก้ว ณ ลำพูน (2535) กล่าวถึงประวัติ การทอผ้ายกดอกว่าเริ่มตั้งแต่ สมัยของพระราชาเจ้าดารารัศมี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 7 ท่านได้ทรงนิมนต์ขึ้นเป็นประจำ จึงทรงสนพระทัยที่จะคิดประดิษฐ์ลวดลายใหม่ๆ ขึ้น โดยฝึกหัดคนในวังให้ทอผ้านำไปถวายเจ้านาย ชั้นผู้ใหญ่ และทรงใช้เอง ส่วนทางลำพูนนั้นเจ้าหญิงส่วนบุญ (เจ้าแม่ของเจ้าพัฒนาและเจ้าหญิงลำเจียก) ธิดาของเจ้าผู้ครองนครลำพูน ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการทอผ้ายกดอกจากพระราชธิดาเจ้าดารารัศมี ในคุ้มเชียงใหม่ แล้วนำมาฝึกหัดชาวบ้านในคุ้มหลวงลำพูน และ ต่อมาคนที่ถูกฝึก

หัดในคุ้ม ก็ได้ออกมาทอเองตามบ้าน ครั้นเมื่อเจ้าพงศ์แก้ว ได้สมรสกับ เจ้าพัฒนา และย้ายมาอยู่ที่คุ้มหลวง ท่านได้รับการถ่ายทอดวิชาการทอผ้าด้วยกี่พื้นเมืองจากเจ้าหญิงส่วนบุญ จนสามารถเป็นผู้สืบทอดลายผ้ายกที่เก่าแก่สวยงาม และยังได้เปิดโรงงานทอผ้าขนาดย่อมขึ้นในคุ้มหลวงลำพูน และได้ฝึกสอนชาวบ้านให้หัดทอผ้าฝ้ายยกดอก และ ผ้าไหมยกดอกไว้ใช้ภายในครอบครัว จนมีความชำนาญ แล้วออกไปประกอบอาชีพอยู่กับบ้าน

ปัจจุบันชาวบ้านยังมีการทอผ้าฝ้ายยกดอกเป็นอาชีพ โดยเฉพาะในเขตตำบลเวียงของอำเภอเมืองลำพูน เป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายยกดอกที่มากที่สุดในจังหวัดลำพูน และมีกลุ่มแม่บ้านที่ทอผ้ายกดอกเป็นอาชีพกว่า 100 คน ซึ่งช่างทอส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน ช่างที่ชำนาญจากโรงทอผ้าก็หันมาทอผ้าฝ้ายยกดอก เพราะมีวัตถุดิบราคาไม่แพง ผ้าฝ้ายยกดอกจำหน่ายได้ง่ายกว่าผ้าไหมยกดอกเพราะราคาไม่แพง สีสดและลวดลายใกล้เคียงกันเพราะช่างทอที่มีความชำนาญ

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงของ (2543) รายงานว่าในตำบลเวียงของมีกำลังผลิต ผ้าทอ (โดยเฉลี่ย) ต่อเดือน

ตาราง 2.1 อัตราการผลิตผ้าทอต่อสมาชิก 1 คนและอัตราการผลิตผ้าทอทั้งกลุ่ม

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม (จำนวนสมาชิก)	สมาชิก 1 คน		สมาชิกทั้งกลุ่ม	
		ผืน	มูลค่า(บาท)	ผืน	มูลค่า(บาท)
1	กลุ่มทอผ้าบ้านแม่สารป่าแดด หมู่ที่ 2 จำนวนสมาชิก 20 คน	4	3,400	80	68,000
2	กลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้าบ้านเวียงของ หมู่ที่ 3 จำนวนสมาชิก 20 คน	5	4,250	100	85,000
3	กลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้าบ้านแม่สารบ้านดอง หมู่ที่ 4 จำนวนสมาชิก 69 คน	5	4,250	345	293,250
4	กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านศรีเมืองยู่ หมู่ที่ 6 จำนวนสมาชิก 54 คน	5	4,250	270	229,500
รวม	จำนวนสมาชิกทั้งหมด 163 คน			795	675,750

ตาราง 2.2 รายได้สุทธิของกลุ่มสตรีทอผ้าตำบลเวียงยอง

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม (จำนวนสมาชิก)	รายได้สุทธิ (บาท)	
		สมาชิก 1 คน	ของกลุ่ม
1	กลุ่มทอผ้าบ้านแม่สารป่าแดด หมู่ที่ 2 จำนวนสมาชิก 20 คน	1,360.00	27,200.00
2	กลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้าบ้านเวียงยอง หมู่ที่ 3 จำนวนสมาชิก 20 คน	1,827.50	36,550.00
3	กลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้าบ้านแม่สารบ้านดอง หมู่ที่ 4 จำนวนสมาชิก 69 คน	1,912.50	131,962.50
4	กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านศรีเมืองยู้ หมู่ที่ 6 จำนวนสมาชิก 54 คน	1,700.00	91,800.00
	รวม		287,512.50

ภาพ 2.1 พระราชยาเจ้าดารารัศมี

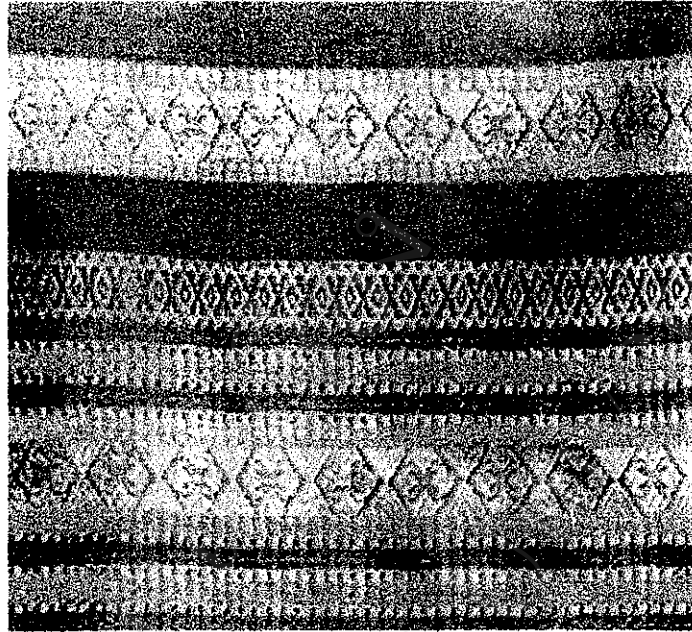

ภาพ 2.2 เจ้าพงศ์แก้ว ณ ลำพูน

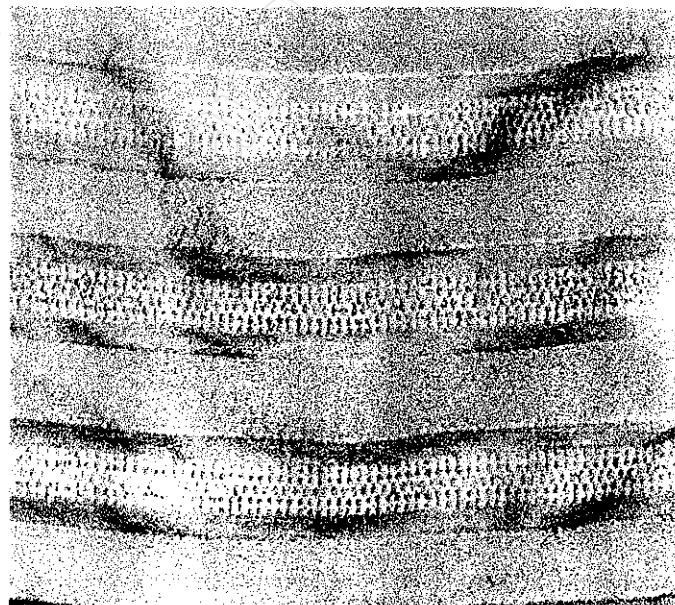

ภาพ 2.3 เครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมยกดอก ลวดลายโบราณ
เป็นชุดของ คุณหญิง เจ้าพงศ์แก้ว ณ ลำพูน

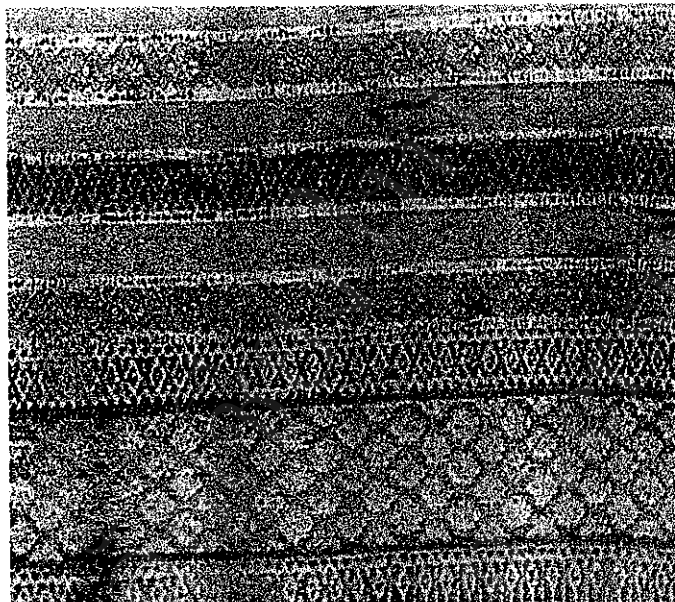
ผ้าไหมยกกลดลาย ของคุ้มหลวงลำพูน

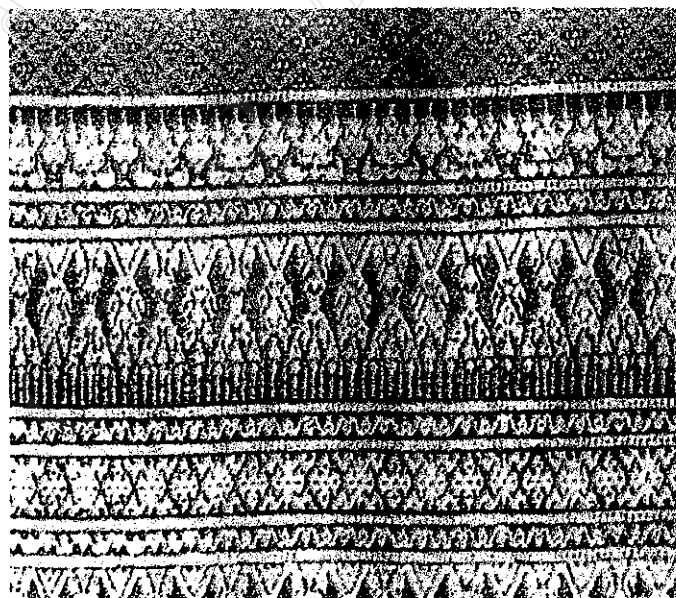
ภาพ 2.4 ชิ้นยกไหม ลายขวางแบบโบราณ ยกไหมสลับทอง

ภาพ 2.5 ชิ้นยกไหม ลายขวางแบบโบราณ ยกไหมสลับทอง

ภาพ 2.6 ชิ่นยกไหม ลายขวาง สลับลายเรขาคณิต และลายไทรสลับทอง

ภาพ 2.7 ชิ่นยกไหม ยกลายดอกพุทธชาดมีขอบ แยกกาสลับสีเชิงทองใหญ่

วิธีการผลิตผ้าทอ

ถ้าเดือน นามเทพ และวิฑูรย์ ว่างตาล (2540, หน้า43) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในการเข้าสู่อาชีพธุรกิจผ้าทอมือ ของสตรีชนบทภาคเหนือได้กล่าวถึง ภาพรวมของหลักสูตรตลอดจนวิธีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการทอผ้าดังนี้

การอีดฝ้าย คือการนำดอกฝ้ายที่เก็บมาจากต้น นำมาตากแดดจนแห้งดีแล้วมาเข้าเครื่องอีด หรือเครื่องรีดที่ชาวบ้านทำขึ้นเองเพื่อรีดเอาเมล็ดฝ้ายออก

การยี่งฝ้าย คือการนำเอาฝ้ายที่ผ่านการอีดเมล็ดออกแล้วไปทำการยี่งให้ฝ้ายแตกตัว อุปกรณ์ที่ใช้คือ คันธนู และกระบุงขนาดใหญ่ วิธีการคือนำฝ้ายที่เอาเมล็ดออกแล้วใส่ในกระบุง โดยหันปากกระบุงหรือปากจะถุ่นมาทางผู้ยี่ง ด้านผู้ยี่งก็จะใช้มือที่ถนัดจับคันธนูมืออีกข้างหนึ่ง คัดสายคันธนูให้ไปกระทบกับฝ้ายเพื่อให้แตกตัว ในการยี่งฝ้าย ต้องใช้มือทั้งสองข้างประสานสัมพันธ์กันและใช้เทคนิคเฉพาะตัวในการยี่ง (การยี่ง) เพื่อให้ฝ้ายแตกตัวออกเป็นลำลี จากนั้นนำลำลีที่ได้มาวางบนพื้นเรียบ ใช้ไม้ไผ่เล็กๆเหลาเป็นแกนกลางวางทับบนลำลี แล้วกลิ้งเบาๆก็จะได้ลำลีเป็นแท่งยาวๆ ขนาดเท่าหัวแม่มือเรียก "หลูหลี" นำหลูหลีไปเก็บไว้เตรียมสำหรับการปั่นฝ้ายต่อไป

การปั่นฝ้าย เป็นกรรมวิธีที่ทำให้แท่งลำลี หรือ "หลูหลี" เป็นเส้นด้าย อุปกรณ์ที่สำคัญคือ "เฟือง" มีลักษณะเป็นเครื่องมือกลมีแกนสำหรับหมุนสายพานเชื่อมกับ "แกนเหล็กใน" อีกทีหนึ่ง การปั่นฝ้ายเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากต้องบีบหลูหลี ออกมาเป็นเส้นด้าย ให้ได้ขนาดตามต้องการอย่างสม่ำเสมอ

การถักด้าย คือการนำฝ้ายปัดที่เก็บมาถักซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์ 3 ชนิดคือ กวางหางเหิน และบะกวก วิธีการคือ นำฝ้ายปัดมาใส่กวาง นำบะกวกมาใส่หางเหิน ใช้มือดึงด้ายมาผูกติดกับบะกวกแล้วใช้ไม้แกว่งที่บะกวกให้หมุนรอบหางเหิน เส้นด้ายก็ดึงให้กวาง แกว่งไปด้วยฝ้ายในกวางก็ย้ายมาอยู่ในบะกวก

การห้วน(บางท้องถิ่นเรียก ไว้นด้าย,เดินเส้นด้าย) อุปกรณ์สำคัญคือ บะกวกและฝักขอ การห้วนเป็นการเตรียมเส้นด้ายสำหรับทอ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เพราะเปรียบเสมือนการออกแบบการทอผ้านั่นเอง ผ้าที่ออกมาจะสวยหรือลวดลายจะเป็นอย่างไรก็อยู่ที่ขั้นตอนนี้ การห้วนจะใช้ด้ายมากหรือน้อยแล้วแต่ความยาวของลูก โดยปกติส่วนใหญ่ ลูก 1 เครื่องจะใช้ด้ายประมาณ 157 ปัดหรือ 10 กิโลกรัม วิธีการห้วนจะนำบะกวกที่มีเส้นด้ายอยู่มาเรียงกัน ดึงเส้นด้ายจากบะกวกผ่านราวไม้มาคล้องกับฝักขอ การดึงเส้นด้ายนั้นจะต้องดึงพร้อมๆกันคราวละ 4 - 6 เส้น เรียกว่า 1 อ่าน 10 อ่าน เรียกว่า 1 หลบ ถ้านำไปใช้ทอกับฟืมสิบเอ็ด ก็ใช้ด้าย 11

หลบเป็นต้น เมื่อได้ตามต้องการแล้วเรียกว่า หนึ่งเครือหูก เมื่อห้วนเสร็จแล้ว ก็ถึงขั้นตอนของการ “ก้อปี่” เส้นด้าย เพื่อนำขึ้นใส่ก๊อผ้าต่อไป

การสืบหูก คือการนำฝ้ายที่ห้วนแล้วมาใส่ก๊อ คลี่เพื่อกระจายเส้นด้ายออกแล้วนำมาผูกติดกับพืม การสืบหูกต้องใช้ความพยายาม เพราะต้องใช้ด้ายแต่ละเส้นสอดครอดผ่านรูพืม จนครบ

การทอ ลำดับขั้นในการทอคือ “ กระตุก – ดึง – เหยียบ – ดัน ”

กระตุก คือ การใช้มือกระตุกเชือกก็เพื่อให้กระสวยด้ายพุ่งไปยังฝั่งตรงข้าม

ดึง คือ การใช้มือดึงพืมกระแทกเส้นด้ายที่พุ่งไปให้แน่น

เหยียบ คือ การใช้เท้าเหยียบไม้สำหรับดึงเชือกให้สับเส้นด้าย

ดัน คือ การใช้มือนันพืมไปด้านหลังเพื่อเตรียมสำหรับการกระตุกต่อไป

ลักษณะของการทอผ้าข้างต้นเป็นการทอผ้าแบบใช้ก๊อกระตุก ซึ่งเหมาะสำหรับการทอผ้าเป็นผืนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง (2542) กล่าวว่า ฝ้ายก เป็นผ้าทอที่สร้างลวดลายโดยการยกเขาแยกเส้นยืนเพื่อสานทอเป็นลวดลาย โดยไม่ได้เพิ่มเส้นพิเศษ ลักษณะของฝ้ายกมีความคล้ายกับผ้าจิดมาก ต่างกันแต่จะใช้เทคนิคการคัดเก็บลายด้วยไม้เรียวปลายแหลม ตามลวดลายที่กำหนดจนครบแล้วยกเส้นยืนขึ้นเป็นจังหวะตามลวดลายที่เก็บ แล้วสอดเส้นพุ่งตามแนวลายที่คัดไว้ ส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีลวดลายจะใช้ตะกอลอย(เขาลอย) ปัจจุบันช่างทอฝ้ายกที่มีฝีมือและมีชื่อเสียงมีอยู่หลายจังหวัด เช่น ช่างทอฝ้ายกที่จังหวัดลำพูน และที่จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น

สงคราม เสนาธรรม(2543) กล่าวว่า ฝ้ายกดอกหรือฝ้ายก เป็นลายผ้าของไทยที่มีคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมสูงนั้น มีชื่อเรียกว่า “ฝ้ายกไทย” คือเป็นฝ้ายกดอกที่ทอด้วยไหมสอดสีในลวดลาย เคล้าละกันไปกับคั่นเงินคั่นทอง หรือบางครั้งทอยกดอกด้วยคั่นเงินหรือ คั่นทองล้วนๆ ลวดลายแบบไทยสลับซับซ้อนด้วยลายละเอียดของลายเชิงลายยกหน้านาง ลายยกตลอดทั้งตัวหรือตลอดชุดเป็นต้น บางชิ้นบางชุดมีมูลค่ามากกว่าหมื่นบาทขึ้นไป ฝ้ายกของไทยที่มีชื่อเสียงมาก คือฝ้ายกจากจังหวัดลำพูน ฝ้ายกจากพุมเรียงจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำหรับความหมายของการทอแบบยกดอกสามารถสรุปได้ คือ การทอยกดอก หมายถึง ฝ้ายทอที่มีลักษณะเทคนิคการทอ ที่มีเส้นด้ายชุดหนึ่งยกขึ้นเรียกว่า “เส้นยก” และด้ายอีกชุดหนึ่งจมลงเรียกว่า “เส้นจม” ผ้าที่ดูยกและจมจะนูนเป็นพื้นผิวบนหน้าผ้าทั้งสองด้าน

ฝ้ายกดอกของจังหวัดลำพูน เป็นผ้าทอที่ได้รับการยอมรับในเรื่องของความสวยงามและคงคุณค่าทางวัฒนธรรม ปัจจุบันการทอยกดอก จังหวัดลำพูนใช้ทั้งพื้นเมืองในการทอและทอด้วยช่างที่ชำนาญ ฝ้ายทอยกดอกที่ผลิตขึ้นในจังหวัดลำพูนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามวัสดุที่ใช้ในการผลิตคือเส้นฝ้ายและเส้นไหม ซึ่งการทอจากวัสดุทั้ง 2 ประเภทนั้นมีลักษณะการใช้งาน

แตกต่างกัน จากการสัมภาษณ์ บุญศรี บุญเกียรติ (อ้างในรจนา ชื่นศิริกุลชัย, 2542) กล่าวว่า ในอดีต ทุกบ้านต้องทอผ้าเป็น และจะทอทั้งผ้าฝ้ายและ ผ้าไหม การทอผ้าฝ้ายเพื่อสำหรับสวมใส่อยู่ในบ้าน หรือทำงานบ้าน ส่วนการทอผ้าไหม จะทอไว้สวมใส่ไปงานต่างๆ เช่น งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ และงานแต่งงาน และพบว่า การทอผ้าไหมยกดอก มีวิธีการที่สำคัญ 10 ขั้นตอน ได้แก่

1. การนำเส้นไหมยืนมาลงแป้ง
2. การกรอเส้นไหม เป็นการกรอเส้นไหมเข้าหลอดใหญ่
3. การสาวไหม ต้องคำนวณก่อนว่าต้องการใช้เส้นไหมจำนวนทั้งหมดกี่เมตร
4. การนำเส้นไหมยืนเข้าหัวม้วน เป็นกระบวนการที่นำเอาเส้นไหมยืนที่สาวเรียบร้อยแล้วนำขึ้นที่ทอผ้าเพื่อเริ่มต้นในการทอ
5. การนำหัวม้วนมาขึ้นที่ทอผ้า (การสืบหูก) เป็นการนำเอาเส้นไหมยืนที่ได้เข้า
6. หัวม้วนเรียบร้อยแล้ว นำมาขึ้นที่ทอผ้าเพื่อเริ่มต้นการทอผ้ายกดอก
7. การร้อยตะกอล (การเก็บเขาย่า) เป็นการร้อยคล้องเส้นไหมยืน 2 ชุด ที่เส้นขัดกันด้วยด้ายในล่อน ทั้งด้านบนและด้านล่างของเส้นไหมยืนทุกเส้น เพื่อให้ตะกอลยกเส้นไหมขึ้นและลง
8. การด้นดอก เป็นการทาลวดลายออกตามรูปแบบที่ได้ออกแบบไว้
9. การเก็บเขาดอก เป็นการเก็บดอกลายผ้าที่ได้ทำการด้นลายไว้
10. การทอผ้ายกดอก เป็นขั้นตอนที่นำเส้นไหมที่ได้ผ่านกระบวนการทุกขั้นตอน จัดว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการทอผ้ายกดอก
11. การทอหน้านาง คือการทอหน้านางส่วนหน้าของชิ้นซึ่งเป็นขั้นตอนการทอครั้งสุดท้ายของการทอผ้าไหมยกดอกลำพูน

กรรมวิธีการทอผ้ายกดอกสำหรับผ้าฝ้ายและผ้าไหมมีข้อแตกต่างกันอยู่บ้างเพราะลักษณะของเส้นด้ายและเส้นไหมมีความแตกต่างกัน เช่น ผ้าที่ทอออกมามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ผ้าไหมยกดอกจะสามารถออกแบบลวดลายให้มีความละเอียดมากกว่าผ้าฝ้ายยกดอกเพราะเส้นไหมมีขนาดเล็กกว่าเส้นด้าย มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ดังนั้นในขั้นตอนของการทอผ้าไหมจึงย่อมมีความละเอียด และยากกว่าการทอผ้าฝ้ายซึ่งต้องมีการศึกษา รวบรวมการทอผ้าทั้งสองลักษณะไว้เพื่อสร้างความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทอผ้ายกดอกต่อไป

การพัฒนาอาชีพและเครือข่ายการเรียนรู้ในอาชีพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 101) กล่าวว่า การพัฒนาอาชีพ หมายถึง กระบวนการพัฒนาความเชื่อ ค่านิยม ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวกับโลกของอาชีพ การพัฒนาของบุคคลในด้านอาชีพ จึงเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกอาชีพ ตลอดจนการตั้งจุดมุ่งหมายของชีวิตและการทำงาน เช่นเดียวกับ นวลศิริ เปาโลหิต (2528, หน้า 11) กล่าวถึง การพัฒนาอาชีพ ถ้ามองตามหลักการ พัฒนาการทางอาชีพ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. การรู้จักตนเอง หมายถึง การที่บุคคลได้พิจารณาถึงความสามารถ จุดเด่น ทักษะ
2. ค่านิยม ความสนใจ ตลอดจนบุคลิกภาพของตนเองว่าเป็นอย่างไร การรู้จักตนเองนั้นสำคัญอย่างยิ่งต่อการเลือกประกอบอาชีพของบุคคล
3. การรวบรวมข้อมูล เป็นการได้รับความรู้ทางอาชีพ เช่น ลักษณะของอาชีพ
4. การศึกษาที่จำเป็นที่จะก้าวไปสู่อาชีพนั้น ความก้าวหน้าของอาชีพนั้น ความมั่นคงของการประกอบอาชีพ
5. การเตรียมตัว เพื่อก้าวเข้าสู่โลกของอาชีพ เป็นการฝึกทักษะ ความรู้ที่จะก้าวไปสู่งานอาชีพนั้น

เชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ ของอเนก นาคะบุตร (2533, หน้า 64-78) ได้ให้ข้อคิดว่าในชุมชนจะมีผู้พัฒนาทัศนคติความรู้และการปฏิบัติเพื่อเป็นทางเลือก โดยจะมี “คำรับข้อมูล” “ตัวกระจายข้อมูล” และ “ตัวพัฒนาข้อมูล” จากการศึกษาบ้านไผ่มี บทบาทในการจัดการตนเองด้านการแก้ปัญหาและหาทางออกในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งประสบทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว ทำให้การเรียนรู้ที่ผ่านมาสามารถสนองตอบการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ

1. ด้านความรู้ พบว่าในชุมชนชนบทเองมีการสะสมและสืบทอดความรู้ที่สามารถตอบปัญหาของการดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง บางหมู่บ้านมีการผลิตซ้ำ การคิดค้น ประยุกต์ความรู้ทางการเกษตร ทางอาชีพพร้อมกับความรู้ที่ได้มาจากภายนอก มีการลองผิด - ลองถูกตลอดเวลา ประเด็นที่ทำทนายการจัดการศึกษาและเครือข่ายการเรียนรู้คือ ทำอย่างไรเราจะไม่ต้องไปเสียเวลาพัฒนาหลักสูตรในส่วนกลาง เพียงแต่มาร่วมกันค้นหาความรู้ที่ดำรงอยู่ในชุมชนเหล่านี้ให้มากขึ้น และใช้คนที่เป็เจ้าของความรู้เหล่านี้เป็นครูในทันที เพื่อขยายและกระจายความรู้ ตลอดจนกระจายตัวผู้รู้ออกไปเรื่อยๆ กระบวนการดังกล่าวอาจ ช่วยย่นกระบวนการในการปรับหลักสูตร ปรับแบบเรียน ตลอดจนปรับคุณภาพของครูได้

และความต้องการของชุมชนตลอดจนการปรับใช้วิทยาการสากลให้เหมาะสมการ แก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน

3. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ที่มีอยู่ภายในเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้ทุกฝ่ายได้อาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน สามารถทราบถึงความเคลื่อนไหวของกันและกัน

4. การระดมและประสานการใช้ทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่งบประมาณ เพื่อให้หน่วยต่างๆ สามารถใช้ทรัพยากรเหล่านี้ร่วมกันเพื่อการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนและสูญเปล่าให้มากที่สุด

เสรี พงศ์พิศ (2536) ได้กล่าวถึงเครือข่ายต่างๆว่า เป้าหมายของเครือข่ายทุกระดับ ควรมีการร่วมมือใน 4 กิจกรรม คือ

1. แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ โดยการศึกษาดูงาน การสัมมนา การฝึกอบรม ทั้งหมู่บ้านและในเมืองโดยชาวบ้านและผู้รู้จากภายนอก การศึกษาดูงานไม่ได้แต่เพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นความรู้ที่นึกคิด จิตสำนึกและความรู้ที่ร่วมกัน และความผูกพันที่เกิดขึ้นกลายเป็นญาติพี่น้องทางสังคม วัฒนธรรมที่พร้อมที่จะเกื้อกูล

2. แบ่งปันทรัพยากร ผลการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทำได้ รับรู้ปัญหาของกันและกันและเกิดแนวคิดที่จะช่วยเหลือกันแลกเปลี่ยนผลผลิต เป็นการจัดการการผลิตและการตลาดร่วมกัน ที่ผ่านมาได้ทำกันแต่เพียงขอบเขตจำกัด และได้เริ่มขยายไปตามความสัมพันธ์ของเครือข่ายระหว่างจังหวัดในภาคเดียวกัน และระหว่างภาคแล้วทั้งผลผลิตทางการเกษตรและหัตถกรรม

3. ช่วยเหลือทางการเงิน เมื่อไม่นานมานี้กลุ่มออมทรัพย์กองทุนหมู่บ้าน ธุรกิจชุมชน และกลุ่มกิจกรรมต่างๆ จำกัดขอบเขตการดำเนินงานของคนในหมู่บ้านหรืออย่างมากระหว่างหมู่บ้านข้างเคียงเท่านั้น ปัจจุบันขอบเขตนี้เริ่มขยายออก ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน ได้สร้างความไว้วางใจและเชื่อถือกันมากขึ้น

จากแนวความคิดเรื่องการพัฒนาอาชีพและเครือข่ายการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันโดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอาชีพในชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงให้ทันกับวิวัฒนาการต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่างๆ เพราะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพ ซึ่งการประกอบอาชีพในชุมชนหรือหมู่บ้านต่างๆ ต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องใหม่ๆเพื่อการพัฒนาอาชีพของตน

กาญจนา รัตนธรรมเมธี (2538, หน้า 16-18) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไป มีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด คือ การเปลี่ยนแปลงเป็นระบบอุตสาหกรรม เกิดโรงงานอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่ เกษตรกรได้พากัน

2. ด้านทักษะ พบว่าปัจจุบันชาวบ้านต้องการเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม ด้วยการเห็นของจริง พูดคุยกับเจ้าของประสบการณ์ในภาษาและบรรยากาศแบบชาวบ้านด้วยตนเอง ปรากฏการณ์การเรียนรู้ การดูงาน และการเลียนแบบอย่าง ทำให้ได้พบว่า ชาวบ้านเรียนรู้และต่อสู้หาทางออกในเรื่องความยากจนของชีวิตตลอดเวลา ชาวบ้านไม่ได้แยกเรื่องการฝึกทักษะ การมีงานทำ การมีรายได้ ออกจากปัญหาชีวิตของเขาเลย

3. ด้านทัศนคติ ในหลายกรณีพบว่าสามารถทำผ่านผู้นำชาวบ้านที่มีบารมีเป็นฐานความเชื่อ ความศรัทธาของชุมชน เช่นเจ้าของความเชื่อที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน ครูอาจารย์และพระที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งยังดำรงสถานภาพดังกล่าวอยู่ในชุมชน และทำงานให้ความรู้ เปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของชาวบ้านในเรื่องต่างๆอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง ยิ่งกว่านั้นรัฐสามารถเสริมและขยายผลจากบุคคลเหล่านี้ออกไปได้อีก

นอกจากนี้เอนก นาละบุตร ได้ให้ทรรศนะเพิ่มเติมว่า ขณะนี้ในชนบทมีตัวข่าย คือตัวผู้นำหรือผู้ที่เป็นกระบวนการการเรียนรู้คล้ายศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นทั้งตัวห้องเรียน เป็นตัวนำกิจกรรมและมีศักยภาพเป็นแกน (nucleus) ของการเรียนรู้สูงมาก แกนนี้ทำให้เกิดการ แยกตัวจากแม่ข่าย ในชนบทมีตัวแม่ข่ายเหล่านี้อยู่ซึ่งก็คือปัญญาชนชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีกระบวนการอีกอย่างหนึ่งที่ได้พัฒนาขึ้นมากับชาวบ้านที่คล้ายกับการประเมิณผลคือ การมาคุยกันว่าทำไปแล้วได้ผลอะไร มีปัญหาอะไร มีปัญหาอย่างนี้จะแก้ไขอย่างไร คือ การวิเคราะห์อีกครั้งหลังจากทำไปแล้วกระบวนการนี้ทำให้ชาวบ้านเพิ่มขีดความสามารถใน การวิเคราะห์สิ่งที่เขาทำจริงทำให้ชาวบ้านเรียนรู้จากการทำงาน เจอปัญหาจริงแล้วแก้ไข กระบวนการนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมี เงื่อนไขเข้าไปเสริมแต่หลายครั้งที่รัฐบาลและเอกชนมีจุดอ่อนที่ไม่สามารถทำเรื่องนี้ได้ กลุ่มต่างๆก็ล้มไป และไม่มีทางที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้นหรือขยายออกไปได้กว้างขวางขึ้น

วิชัย ตันศิริ (2536) ได้กล่าวว่า เครือข่ายการเรียนรู้ คือการประสานสัมพันธ์อย่างมีพลวัตขององค์ประกอบหรือหน่วยงานต่างๆ ที่มีอยู่ได้เครือข่ายการเรียนรู้มีหลักการที่สำคัญ คือ

1. การกระตุ้นความคิด ความใฝ่แสวงหาความรู้ จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพูนขีดความสามารถของบุคคลในการตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน

2. การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และกระจายความรู้ ทั้งในส่วนองวิทยาการสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนองค์ความรู้ใหม่ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับชุมชน และเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งบุคคลและชุมชนเกี่ยวกับความรู้ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาภายในชุมชน สภาพปัญหา

อพยพเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ การเปลี่ยนแปลงขยายชนบทเป็นเมือง ทำให้คน ในสังคม ต้องการเปลี่ยนแปลงค่านิยม หรือยกฐานะตนเอง สำหรับปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536 หน้า 99 – 104) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเกิดจากปัจจัยหลายอย่างควบคู่กันไป พอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านนิเวศวิทยา ชุมชนที่อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมสมบูรณ์ เช่น ดินดี ส่งผลทำให้ รายได้ดี สามารถนำมาปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้นในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น มีผลต่อการเปลี่ยนไปสู่ความ ทันสมัยต่างๆ รู้จักการทนาคเทคโนโลยีมาใช้
2. การยอมรับสิ่งใหม่ การยอมรับสิ่งใหม่จะเป็นด้านเกษตรหรือไม่ก็ตาม ย่อมเป็น ตัวกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถาบันและสังคมต่างๆ ได้รวดเร็ว รวมทั้งการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปสู่ ความทันสมัยอีกด้วย
3. การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การที่รัฐได้แพร่กระจายความเจริญต่างๆ เข้าสู่ ชุมชนโดยระบบการศึกษา เพื่อให้ทุกคนได้รับการศึกษาทั่วถึง การซื้อขายผลผลิตหรือ การท่องเที่ยวทำให้อิทธิพลของความเป็นเมืองเข้าสู่ชนบทมากขึ้นด้วย
4. ลักษณะบุคลิกของปัจเจกบุคคล ลักษณะของความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น การที่คนมีการศึกษาที่สูงขึ้นยอมรับสิ่งใหม่ๆ มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และพัฒนา คุณภาพชีวิตดีขึ้น หรือลักษณะบุคลิกภาพในด้านของความเป็นผู้นำ ประสิทธิภาพการทำงาน เพศ อายุ และอื่นๆ ก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย
5. การสื่อสารมวลชน อิทธิพลของวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องมือสื่อสารอื่นๆ มีผลต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไม่มากนักน้อย

ดังนั้นการนำแนวความคิดทั้งสองมาประสานรวมกันจะทำให้ผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน การประกอบอาชีพค้าขายกคอกต้องอาศัยการรวมกลุ่มของผู้รู้ตาม แนวคิดเครือข่ายการเรียนรู้ของเอนก นาคะบุตร แนวความคิดเรื่องการพัฒนาอาชีพ เพื่อรวบรวม ความรู้ที่ทุกคนมีความชำนาญมารวบรวมเพื่อสร้างความรู้ ในด้านของกรรมวิธีการผลิตที่ถูกต้อง ความรู้ในด้านการจัดจำหน่าย และการตลาด และลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ตลอดเวลา ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาอาชีพ ให้อาชีพมีความมั่นคง เพื่อให้คนรุ่นต่อไปให้ ความสำคัญกับการประกอบอาชีพการทอดผ้ากคอกในลักษณะของการสืบทอดกรรมวิธีที่ถูกต้อง ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผ้าทอดกคอกควร ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาไปพร้อมกัน

การตลาดกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ

สมชาย หิรัญภิตติ (2541, หน้า 167) กล่าวว่า การใช้เครื่องมือการตลาดเพื่อเป็นการกระตุ้นความต้องการและพฤติกรรมซื้อของลูกค้าซึ่งจะทำให้เกิดผล ยอดขายและกำไร หน้าที่การตลาดจึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน้าที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับลูกค้ามากที่สุดซึ่งจะนำไปสู่การสร้างยอดขายและกำไร ในขณะที่หน้าที่อื่นๆช่วยเสริมอำนวยความสะดวก ทางการตลาดเท่านั้น

ความหมายของคำว่า “การตลาด” กรมพัฒนาชุมชน(2539) สรุปว่า การตลาด หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆที่เกี่ยวกับการซื้อ การขาย การเก็บรักษา การแปรรูป การขนส่ง การคัดเลือกคุณภาพ การบรรจุหีบห่อ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การติดตาม ข่าวดาราและข้อมูลต่างๆ แต่การที่ผลิตสินค้าแล้วขายให้ได้นั้น จะต้องมียุทธศรคมาคอย เช่น ไม่มีอำนาจต่อรองราคา ขาดความรู้ ความเข้าใจในการตลาด ขาดเงินทุน หมุนเวียนเป็นต้น การที่จะทำให้ปัญหาต่างๆ นั้นหมดสิ้นไป จะต้องมีการศึกษาปัจจัยต่างๆ ก่อนการผลิต เช่น จะต้องรู้ปัจจัยทางการตลาดและปัจจัยภายนอกที่กระทบกับการตลาด ต้องทำงานอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้สินค้าถึงมือผู้ซื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำมาซึ่งความเจริญของผู้ก่อการ และความ ต้องการของผู้ประกอบการเอง

จากความหมายของการตลาด ซึ่งหมายถึง การตอบสนองสินค้าและบริการให้ลูกค้าพอใจ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าหรือบริการกับเงิน หรือสิ่งมีค่าซึ่งต้องอาศัย ส่วนประสมการตลาด และหน้าที่การตลาดเข้ามาช่วย โดยมีวัตถุประสงค์ทางการตลาด คือการตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ

สำหรับปัจจัยทางการตลาด ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2541) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัยในทางการตลาด หรือปัจจัยทางการตลาด ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ควบคุมได้ โดยทั่วไปส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขาย โดยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ประการ จะเป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย ให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งรายละเอียดขององค์ประกอบแต่ละประการ มีดังนี้

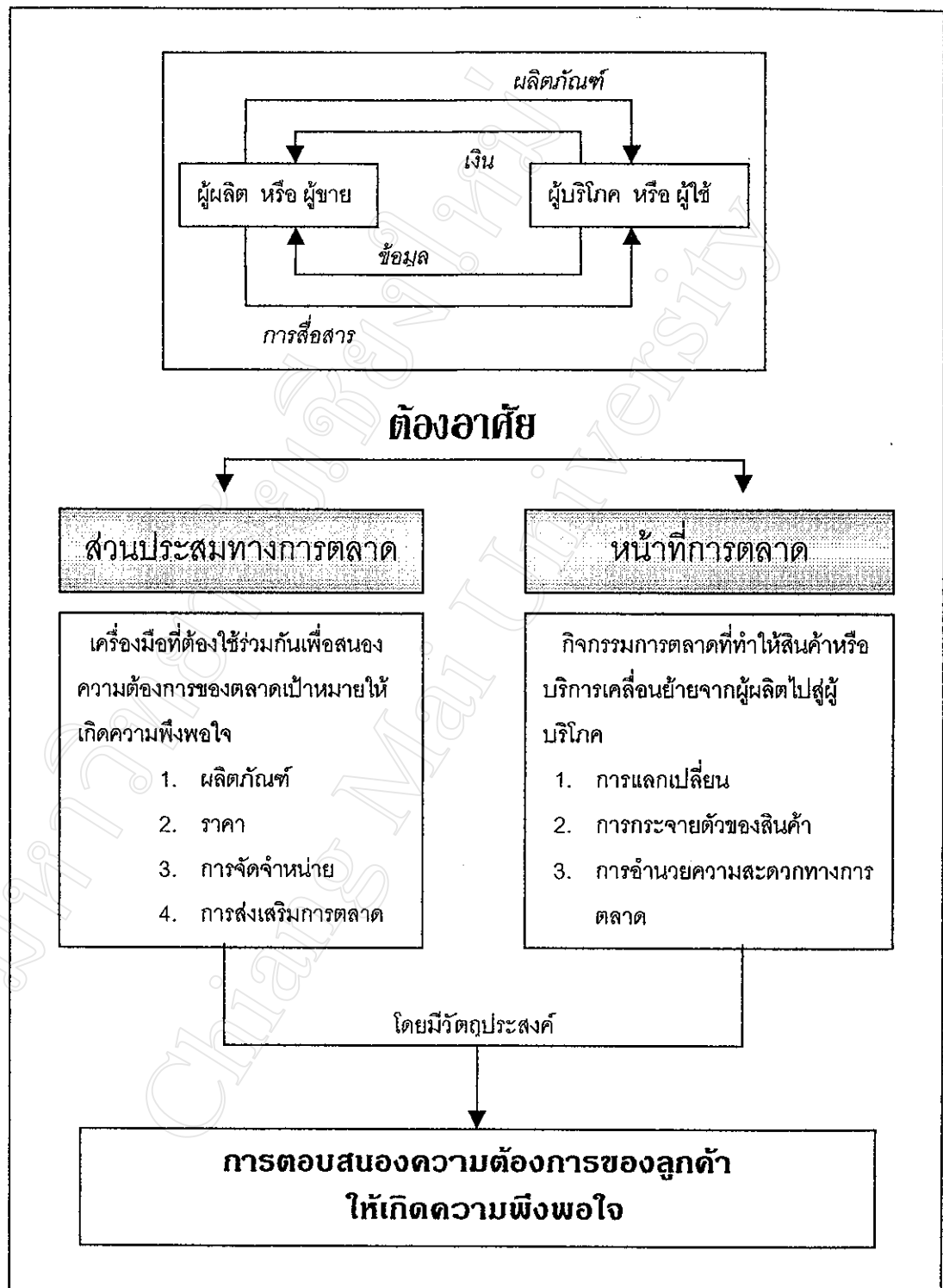
ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ สิ่งที่ต้องพิจารณาออกแบบและพัฒนา ให้ตรงกับความต้องการของตลาด โดยผลิตภัณฑ์ประกอบด้วยสินค้า และหรือบริการ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาด และทำให้เกิดความพึงพอใจ เช่น ความทนทาน รูปลักษณ์ ตรายี่ห้อ การบริการหลังการขาย ซึ่งจะต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสม

ราคา (Price) จะต้องมีการกำหนดราคาให้เหมาะสม โดยการพิจารณาทั้งลักษณะของการแข่งขันภายในตลาด และปฏิกิริยาของลูกค้า เช่น ราคาขายต่อหน่วย

ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เป็นการนำผลิตภัณฑ์ไปสู่ตลาดเป้าหมายได้ทันเวลาและในสถานที่ที่ต้องการ จึงต้องมีการพิจารณาถึง เวลา สถานที่ และบุคคลที่สินค้าและบริการควรจะถูกนำไปเสนอขาย เช่น ที่ตั้งของร้าน

การส่งเสริมการขาย (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย เพื่อสร้างความเชื่อถือ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดี เพื่อแจ้งข่าวสาร เพื่อจูงใจให้เกิดความต้องการ เพื่อเตือนความทรงจำในผลิตภัณฑ์โดยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อถือหรือพฤติกรรมการซื้อ

จากความหมายของการตลาด ซึ่งหมายถึง การตอบสนองสินค้าและบริการให้ลูกค้าพอใจ จะได้ภาพรวมของการตลาดดังภาพที่ กรอบสี่เหลี่ยมตอนบน แสดงการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าหรือบริการกับเงิน หรือสิ่งมีค่าซึ่งต้องอาศัยส่วนประสมการตลาด และหน้าที่การตลาดเข้ามาช่วย โดยมีวัตถุประสงค์ทางการตลาด คือการตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ

แผนภูมิที่ 1 ภาพรวมการตลาด

ที่มา ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, หลักการตลาด หน้า 24

การตลาดจึงเป็นสิ่งช่วยในการดำเนินงานทางธุรกิจ ในเชิงธุรกิจ การตลาดเป็นเครื่องมือที่สร้างรายได้ให้กับกิจการอันจะนำไปสู่การสร้างกำไร หนทางหนึ่งที่ช่วยในด้านการตลาดได้มาก คือการทราบความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะสามารถทำให้ผลิตสินค้า ที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคได้ เช่นเดียวกับการประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก สิ่งสำคัญที่ต้องทราบความต้องการรูปแบบ คุณลักษณะของผ้าที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เพื่อสร้างผลงานที่ตรงกับความต้องการของตลาด ผู้บริโภค ส่งผลให้เกิดรายได้ ดังตัวอย่างเช่น นฤมล ไชยมงคล (2542) เจ้าของร้านกระดังงาที่มีชื่อเสียงกล่าวว่า สมัยก่อนการทอผ้าก็เพื่อใช้ถ้ามีผู้สนใจก็ขายให้กับบุคคลที่เปลี่ยนไปเราจะทำแบบเดิมๆก็ไม่ได้อีกแล้ว ต้องมีการ ออกแบบ ดีไซน์รูปแบบการทออลดลายใหม่ๆ ได้นำเอาผ้าไหมกับผ้าฝ้ายมาประยุกต์รวมกันได้ โดยได้คำนึงในเรื่องของประโยชน์การใช้งานความงามของเนื้อผ้าที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการตัดเย็บเสื้อผ้าให้ทันสมัยในชุดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชุดทำงาน ชุดราตรีออกงานต่างๆ ไม่มีความคิดว่าผ้าทอออกมาเป็นผ้าถุงใส่อยู่บ้านอย่างเดียว ก็ทำออกมาหลากหลาย รูปแบบจนปัจจุบันได้รับการยอมรับจากลูกค้า การที่ลูกค้าได้รู้จักชื่อเสียงของร้านส่วนหนึ่งก็มาจากการบอกกล่าวปากต่อปาก และก็ประสบความสำเร็จเช่นกัน ในเรื่องที่ได้ออกแบบเสื้อผ้าทำเป็นแฟชั่น ชุดถ่ายแบบออกทางนิตยสารหญิงไทย และอีกหลายแบบทำให้คนรู้จักเพิ่มขึ้น แบบที่ออกมาเน้นในเรื่องของอลดลายความเหมาะสมกับการใช้งาน แต่การดีไซน์จะต้องเปลี่ยนไปตลอด รวมทั้งรูปแบบการใช้งานด้วยจึงจะทำให้ธุรกิจผ้าไหมอยู่ได้

จากตัวอย่างที่กล่าวมา การตลาดจำเป็นมากในการดำเนินงานและการประยุกต์ความรู้ด้านการทอผ้าที่มีอยู่กับการตลาด สิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องทราบความต้องการของตลาดหรือ ผู้ซื้อว่ามีความต้องการอย่างไร ผู้ผลิตจึงจะสามารถผลิตได้ตามความต้องการ

จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคสินค้าผ้าทอพื้นเมืองในเขตภาคเหนือตอนบน ระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน 2543 โดยสาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์สิ่งทอ คณะวิชาออกแบบอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ พบว่า

สินค้าที่ผู้บริโภคเคยใช้ เสื้อ ร้อยละ 72.54 ผ้าฝืน ร้อยละ 61.76 กระโปรง ร้อยละ 47.05 ชุดสำเร็จรูป ร้อยละ 40.19 ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ร้อยละ 34.31 และ กางเกง ร้อยละ 24.50

ประเภทของผ้าที่นิยมซื้อ ผ้าฝ้าย ร้อยละ 89.21 ผ้าไหม ร้อยละ 47.05 ผ้าใยถั่วงา ร้อยละ 20.58 และผ้าอื่นๆ(ลินิน ไยสังเคราะห์) ร้อยละ 10.78

ผู้บริโภคต้องการสื้อมประเภท ธรรมชาติ ร้อยละ 57.84 ไม่เจาะจง ร้อยละ 26.47 และสีสังเคราะห์ ร้อยละ 15.68

อายุโดยเฉลี่ยของผู้ซื้อ อายุ 26-35 ปี ร้อยละ 45.36 อายุ 36-40 ปี ร้อยละ 28.86 อายุ 21-25 ปี ร้อยละ 17.52 อายุ 40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6.18 และอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 2.06

ราคาที่ผู้เลือกซื้อ ราคา 100-300 บาท ร้อยละ 37.95 ราคา 301-500 บาท ร้อยละ 20.68 ราคาต่ำกว่า 100 บาท ร้อยละ 20.08 ราคา 501-800 บาท ร้อยละ 11.64 และราคา 800 บาทขึ้นไป ร้อยละ 9.63

ปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้บริโภคเกี่ยวกับตัวสินค้า

ติดก ไม่ทนต่อแสงแดด เนื้อผ้าไม่ดีไม่ได้คุณภาพ ทอไม่แน่น ผ้าหนาแน่น น้ำหนักมาก ผ้าหดรัดมาก ควรปรับปรุงหน้าผ้าให้กว้างขึ้นเหมาะสำหรับการตัดเย็บ ควรปรับให้ผ้าสามารถซักกรีดได้ง่าย ลดการยับของผ้า ปรับปรุงเรื่องราคาให้เหมาะสม ควรพัฒนาโดยไม่ให้เสียเอกลักษณ์รูปแบบของแต่ละท้องถิ่น ควรออกแบบให้เป็นสากล เข้ากับยุคสมัย ต้องการให้มีการผลิตที่ประณีต และควรตั้งหน่วยงานเพื่อควบคุมเรื่องราคาและคุณภาพให้มีมาตรฐาน

จากการสำรวจสรุปความต้องการสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง คือ ต้องการผ้าพื้นและเสื้อสำเร็จรูป ต้องการผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าใยกล้วย ต้องการการยอมรับแบบธรรมชาติ ต้องการกลุ่มสิทธิธรรมชาติ เช่น แดง ดำ น้ำตาล หรือขาว ต้องการลวดลายที่ปักด้วยมือ ลายพื้นเมือง หรือจากการย้อม อายุเฉลี่ยเป็นวัยทำงาน 26-35 ปี และ ราคาสินค้าควรอยู่ที่ 100 - 500 บาท

จากผลการสำรวจทำให้ได้แนวทางในการผลิตผ้าทอที่เป็นที่ต้องการของตลาด รวมทั้งรูปแบบความต้องการ และราคาที่ต้องการ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการประสบความสำเร็จในการจำหน่าย ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการทอผ้าเองที่ต้องมีแนวความคิดที่ทันสมัยและอนุรักษ์เพื่อผสานทั้งสองสิ่งให้เกิดผ้าทอที่มีคุณค่าและตนเองสามารถคงอยู่ในอาชีพการทอผ้าได้อย่างภาคภูมิใจ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ในด้านการตลาดประกอบกัน

ในการจัดการด้านการตลาดของผ้าทอยกดอกให้ประสบความสำเร็จมีผู้นิยม ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญหลายด้านประกอบกัน เช่น ความรู้และเข้าใจในการตลาด ความต้องการของกลุ่มลูกค้า เป็นต้น ซึ่งความรู้ในด้านการผลิตที่มีอยู่ดีแล้ว ขาดแต่การประยุกต์หลักการตลาดในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข หลักการตลาดเพื่อใช้กับผ้าทอยกดอก ทำให้เกิดความต้องการสินค้าผ้าทอยกดอกเพิ่มมากขึ้น และนิยมตลอดไป ส่งผลให้ช่างทอมีรายได้เพิ่มขึ้น มีคนรุ่นใหม่หันมาสนใจอาชีพการทอผ้ามากขึ้น เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพการทอผ้ายกดอกต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ(2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ภาคเหนือ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากพื้นที่หมู่บ้านชนบทในเขตภาคเหนือ ตอนบนผลการวิจัยพบว่า ระบบการเรียนรู้จากภายนอกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่น อย่างมากคือการเรียนรู้ตามอรรถาัย จากสื่อมวลชน จากการบอกเล่า ระบบการเรียนรู้จาก ภายนอกเหล่านี้นอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบการเรียนรู้ดั้งเดิมแล้ว ยังทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ทศนคติ และการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

บรรชกร กล้าหาญ(2538) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ด้านการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน จากการศึกษาพบว่า กลไกที่มีผลต่อกระบวนการถ่ายทอดคือ ภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับนักการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการ แข่งขันในการผลิตเพื่อครอบครองตลาด อีกทั้งภาวะความจำเป็นในการผลิตต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ระบบ ผลประ โยชน์และเกิดระบบธุรกิจการถ่ายทอดขึ้น อีกประการหนึ่งคือ กลไกทาง วัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน ระบบค่านิยมของ ชุมชน และพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค

ถำเดือน นามเทพ และ วิฑูรย์ ว่างตาล (2540) ได้ทำการวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้ ในการเข้าสู่อาชีพธุรกิจผ้าทอมือของสตรีชนบทในภาคเหนือ พบว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ อาชีพผ้าทอมือ เริ่มต้นที่การเรียนรู้เรื่องการทอผ้าซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นวิถีชีวิต ไม่มีหลักสูตรตายตัว ไม่มีกำหนดเวลาเรียนและไม่มีกำหนดสถานที่เรียน การเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปยาก เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การสังเกตและทดลอง เมื่อเรียนรู้จน กระทั่งสามารถผลิตผลงานได้แล้ว จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เมื่อมีความรู้ความสามารถเพียงพอ จึงเข้าสู่อาชีพในที่สุด

รจนา ชื่นศิริกุลชัย (2542) ได้ศึกษาผ้าไหมยกดอกลำพูน พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับการทำให้ผ้าไหมยกดอกลำพูนลดน้อยลงได้แก่ ปัญหาด้านวัสดุที่มีทุนสูง การผลิตทำได้ช้าต้อง ใช้ความพยายาม ความอดทน อีกทั้งใช้เวลาในการทอนาน มีรูปแบบการนำไปใช้งานได้น้อยและ มีราคาสูง ด้านการตลาดยังไม่แพร่หลาย เนื่องจากได้รับการสนับสนุนเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่มีฐานะดี ด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ พบว่าขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังทั้งภาครัฐและ เอกชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เยาวชน คนรุ่นใหม่ ไม่นิยมอาชีพ ทอผ้า อีกทั้งมีนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดลำพูน เยาวชนจึงพอใจมาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากรายได้ที่แน่นอนกว่าการทอผ้า นอกจากนี้การรับค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาทำให้

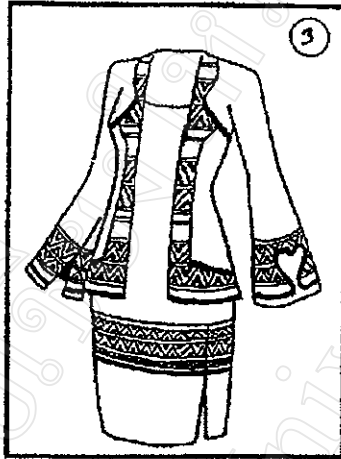
การดำรงชีพเปลี่ยนแปลง ประเพณีดั้งเดิมถูกมองข้าม เป็นผลทำให้ผ้าไหมยกดอกกล้ำพูน ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมถูกทอดทิ้ง จนแนวโน้มว่าจะสูญหายไปในที่สุด ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป คือ การศึกษายุทธศาสตร์การดำเนินงานซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายและศึกษาวิธีที่จะจัดให้มีการพัฒนาฝีมือแรงงานช่างทอผ้าไหมยกดอกกล้ำพูน โดยฝึกช่างทอผ้าตามขั้นตอนต่างๆ ให้มีความรู้ กระบวนการผลิตแต่ละขั้นตอนให้คงอยู่เป็นศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าต่อไป

กมลภัทร รักสวน(2543) ได้ศึกษาเรื่อง การออกแบบเสื้อสตรีวัยทำงานที่มีส่วนประกอบของผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการออกแบบเสื้อสตรีวัยทำงานที่มีส่วนประกอบของผ้าทอพื้นเมือง ข้อแรกที่ต้องคำนึงคือการเลือกวัสดุและสีสันทันให้เหมาะสมกับเสื้อแต่ละรูปแบบ ประการต่อไปคือคำนึงถึงความสวยงามและประโยชน์ใช้สอย และโอกาสในการสวมใส่

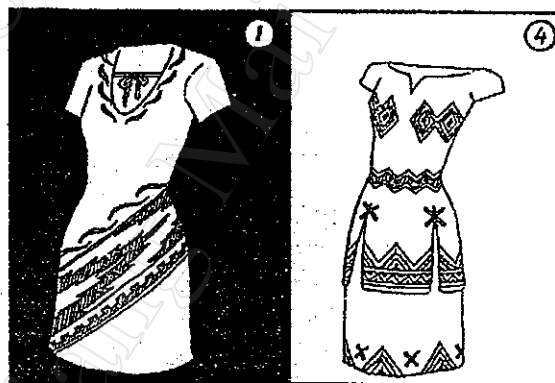
ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ผ้าทอพื้นเมืองยังต้องพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องสีสันทัน ซึ่งออกแบบลวดลาย หรือผู้ทอไม่มีความรู้ความสามารถด้านการออกแบบลวดลาย ตลอดจนสีสันทันในลวดลายบนพื้นผ้าที่ทอมีสีสันทันไม่สวยงาม และไม่ตรงกับความต้องการของตลาด
2. ผ้าทอพื้นเมืองสามารถนำมาตกแต่งเสื้อผ้าได้หลายประเภท และสวมใส่ได้หลายโอกาส หลายวัย ทั้งเพศชายและหญิง หากผู้ออกแบบเสื้อผ้าทำการออกแบบให้เหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ เหล่านั้น

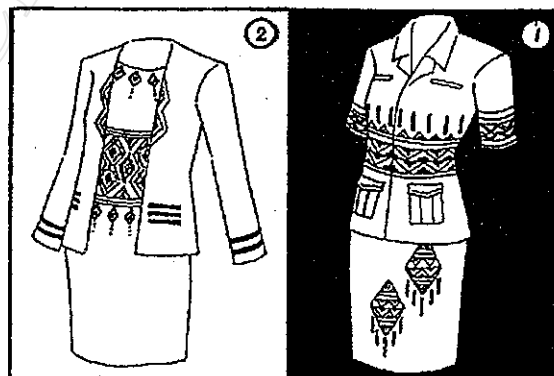
รูปแบบเสื้อผ้าชุดต่างๆที่สตรีวัยทำงานในหน่วยงานรับราชการและธุรกิจเอกชนที่ได้จากการศึกษาของกมลภัทร์ รักสวน (2543)

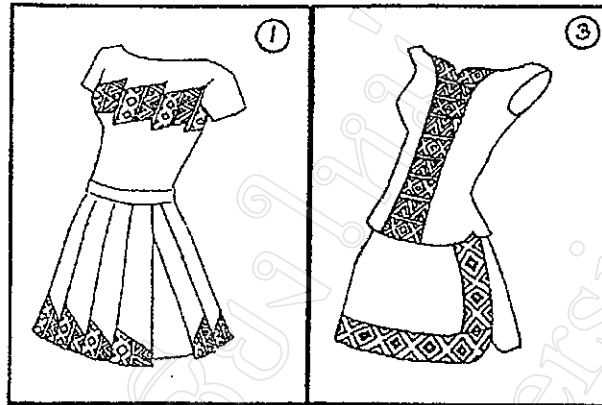
ภาพ 2.8 แบบเสื้อชุดทำงาน

ภาพ 2.9 แบบเสื้อชุดลำลอง

ภาพ 2.10 แบบเสื้อชุดเดินทาง

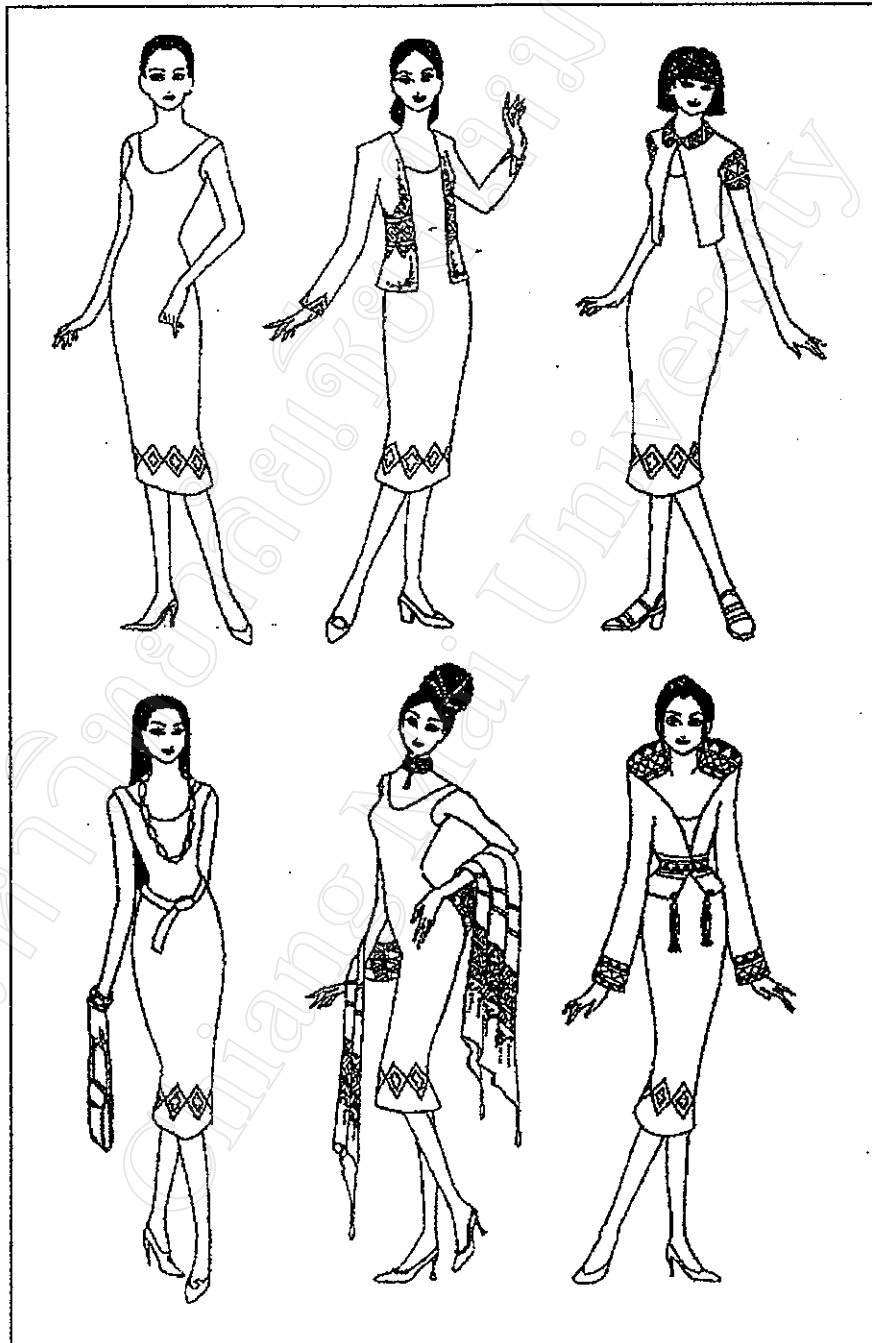
ภาพ 2.11 แบบเสื้อชุดกีฬา

ภาพ 2.12 แบบเสื้อชุดราตรีแบบไม่เป็นพิธีการ

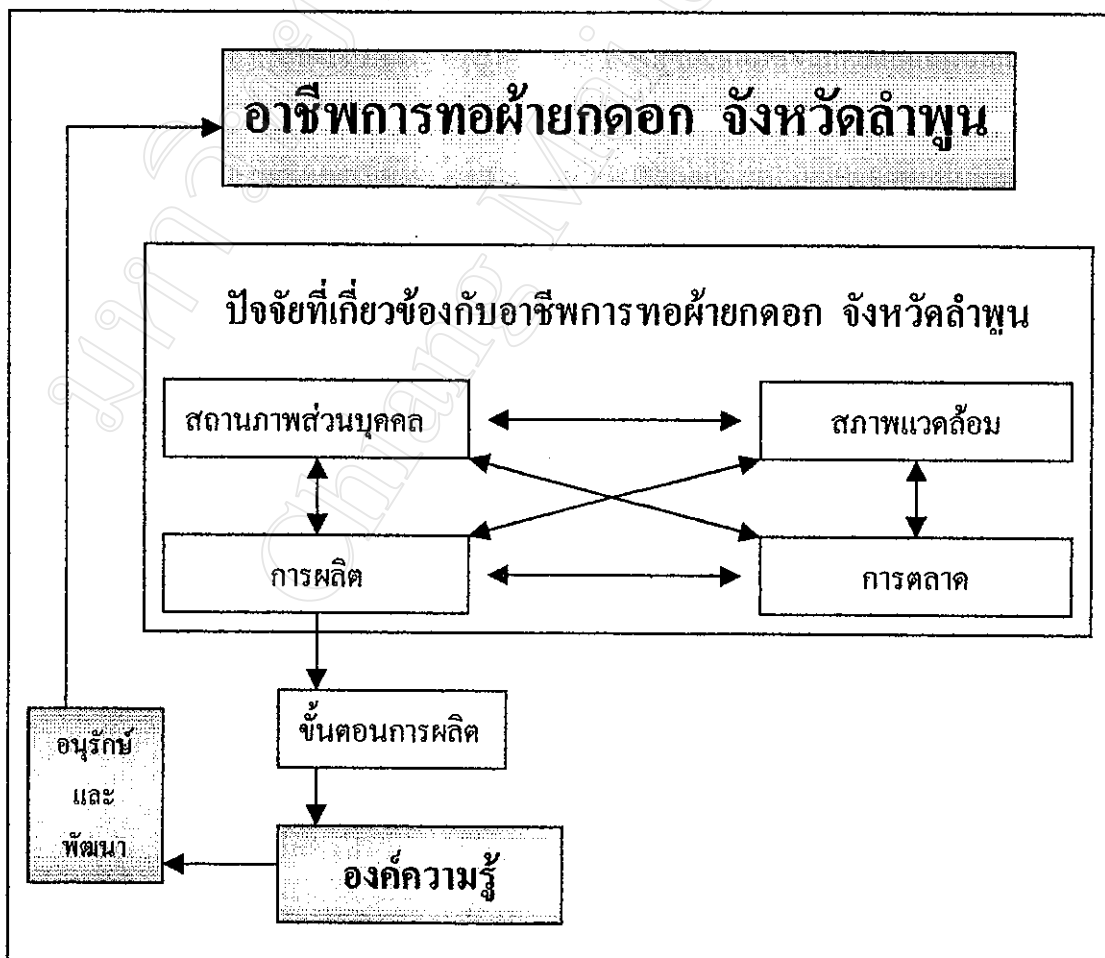
ภาพ 2.13 แบบเสื้อชุดราตรีแบบเป็นพิธีการ

ภาพ 2.14 การแต่งกายที่มีการดัดแปลงสวมใส่กับชุดอื่น สามารถใส่ใน โอกาสต่างๆ

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

อาชีพการทอผ้ายกดอกเป็นอาชีพดั้งเดิมของจังหวัดลำพูน ต้องมีการอนุรักษ์และพัฒนาให้เหมาะสมกล่าวคืออนุรักษ์ในความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอยกดอกและพัฒนารูปแบบ ลักษณะการผลิตให้ทันสมัยเพื่อให้อาชีพทอผ้ายกดอกคงอยู่ได้ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพการทอผ้ายกดอกในด้านสถานภาพส่วนบุคคล สภาพแวดล้อม การผลิต การตลาดเป็นอีกทางหนึ่งในการพัฒนาอาชีพตามแนวคิดของนวลศิริ เปาโลहितที่กล่าวถึงการรวบรวมข้อมูล ความรู้ทางอาชีพเพื่อการพัฒนาอาชีพ ซึ่งส่งผลต่อการเตรียมตัวในการประกอบอาชีพต่อไป ในด้านการรวบรวมความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพการทอผ้ายกดอกนั้นต้องอาศัยความเชื่อมโยงความรู้จากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆซึ่งนำแนวคิดเรื่องนี้นี้มาจากแนวคิดของเอนก นาคนบุตรที่กล่าวถึงปัญญานชาวบ้านและได้นำแนวความคิดด้านการตลาด ในเรื่องส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาดเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้และนำมาเป็นกรอบแนวความคิดในครั้งนี้ด้วย

แผนภูมิ 2.2 ภาพแสดงกรอบแนวความคิด